

مقاله پژوهشی

رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا

صفرعلی رضایی^۱، بشیر اسماعیلی گنهرانی*^۲، اسماعیل شفیعی سروستانی^۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۲۷

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۲۷

چکیده: این مقاله با عنوان "رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا" به بررسی و تحلیل رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا می‌پردازد. این مقاله با هدف اصلی بررسی عوامل سیاسی و امنیتی که بر رویکرد ایران در منطقه تأثیر می‌گذارند، طراحی و انجام شده است. با تحلیل دقیق عوامل مختلف از جمله سیاست خارجی ایران، تنش‌های منطقه‌ای، تهدیدات امنیتی و تعامل با کشورهای همسایه، به درک عمیق‌تری از رویکرد ایران در این منطقه می‌پردازیم. همچنین، تأثیر رویکرد ایران در استقرار امنیت منطقه و تحقق اهداف سیاسی نیز مورد تحلیل قرار می‌گیرد. در پایان، با ارائه پیشنهادات و راهکارهایی برای بهبود و تقویت روابط ایران با کشورهای منطقه، این مقاله به سازمان‌دهی سیاست‌ها و برنامه‌های آینده در این زمینه کمک خواهد کرد.

واژگان اصلی: جمهوری اسلامی ایران، رویکرد سیاسی، رویکرد امنیتی، بحران منطقه غرب آسیا

^۱ دانشجوی دکتری علوم سیاسی، گروه علوم سیاسی و روابط بین‌الملل، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران. rezaeiali188@gmail.com

^۲ استادیار علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران (نویسنده مسوول). bashiresmaeili2022@gmail.com

^۳ استادیار و مدیر گروه علوم سیاسی، دانشکده علوم انسانی، واحد شهرضا، دانشگاه آزاد اسلامی، شهرضا، ایران. esmaeilshafiee@yahoo.com

مقدمه:

منطقه غرب آسیا به عنوان یکی از مناطق حیاتی در سیاست بین‌المللی جهان، همواره توجه ویژه‌ای را به خود جلب کرده است. در این منطقه که متشکل از کشورهایی همچون عراق، سوریه، لبنان، فلسطین، اسرائیل و اردن است، جریانات سیاسی و امنیتی پیچیده‌ای در حال رخ دادن است که تأثیر زیادی بر صلح، استقرار امنیت و تعاملات منطقه‌ای دارد. در این میان، جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از عوامل بزرگ و تأثیرگذار در منطقه غرب آسیا، با رویکرد سیاسی و امنیتی خاص خود، بر روابط و تعاملات این منطقه تأثیر مستقیمی داشته است. نگرانی‌ها و نظرات متفاوت درباره این رویکرد، تحلیل‌های متعددی را به همراه داشته و موضوعی جذاب و پربحث در بین محققان و سیاست‌گذاران جهانی محسوب می‌شود.

بنابراین، بررسی رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا اهمیت بسیاری دارد. در این مقاله، ما تلاش می‌کنیم تا به‌طور جامع و تحلیلی به ارزیابی این رویکرد بپردازیم و تأثیرات آن را بر استقرار امنیت منطقه و تعاملات با سایر کشورها مورد بررسی قرار دهیم. همچنین، عوامل مؤثر در شکل‌گیری این رویکرد و رویدادها و تحولات کلیدی در روابط سیاسی و امنیتی ایران با کشورهای منطقه را نیز بررسی خواهیم کرد. توجه به این مسئله می‌تواند به درک عمیق‌تری از دینامیک‌های سیاسی و امنیتی در منطقه غرب آسیا کمک کند و بستری را برای پیشنهاد راهکارهای مناسب در جهت تحقق صلح و استقرار امنیت در این منطقه فراهم سازد.

مسئله اصلی:

بررسی رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا و تأثیر آن بر استقرار امنیت منطقه.

مسائل فرعی:

۱. تحلیل تاریخچه روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا و تأثیر آن بر رویکرد سیاسی و امنیتی ایران.

۲. بررسی عوامل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی که بر رویکرد ایران در منطقه غرب آسیا تأثیر

گذاشته‌اند.

۳. تحلیل سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا و روابط با سایر کشورها و جریانات سیاسی و امنیتی.

ارزش مسئله:

این مقاله ارزش زیادی دارد زیرا بررسی رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا و تأثیر آن بر استقرار امنیت منطقه، موضوعی از اهمیت بالا است. این مقاله به دانشمندان، سیاست‌گذاران و تحلیل‌گران کمک می‌کند تا درک بهتری از رویکرد ایران در منطقه و نتایج آن در استقرار امنیت منطقه پیدا کنند. علاوه بر این، این مقاله می‌تواند به فهم بهتر و تحلیل دقیق‌تر روابط بین‌المللی و سیاست‌های خارجی ایران و منطقه غرب آسیا کمک کند و به بهبود روابط بین کشورها و تضمین امنیت و پایداری منطقه کمک کند.

ادبیات و مبانی نظری تحقیق:

در بخش ادبیات و مبانی نظری این تحقیق، به بررسی منابع و مؤلفه‌های مهم مرتبط با رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا می‌پردازیم. این بخش شامل مروری جامع بر روابط بین‌المللی و سیاست خارجی ایران، نظریات و مفاهیم اساسی در زمینه سیاست و امنیت منطقه‌ای، و مطالعات قبلی در خصوص رویکرد و سیاست‌های ایران در منطقه غرب آسیا است.

در ادبیات تحقیق، متون معتبر و مقالات علمی مرتبط با موضوع مورد نظر بررسی می‌شود. منابع مرجع شامل کتاب‌ها، مقالات علمی، گزارش‌های تحقیقاتی و مستندات مرتبط با سیاست خارجی و امنیت منطقه‌ای می‌باشد. همچنین، در این قسمت مبانی نظری مرتبط با سیاست خارجی، نظریات سیاسی و نظریات امنیتی مورد بررسی قرار می‌گیرد تا چارچوب مفهومی و نظری تحقیق را تشکیل دهد. هدف از بخش ادبیات و مبانی نظری، ارائه پایه‌های نظری و معرفی آثار پژوهشی قبلی است که به ما در درک و تحلیل بهتر رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا کمک می‌کند. این بخش اطلاعات و تحلیل‌های ارزشمندی را فراهم می‌کند که در قسمت‌های بعدی تحقیق بهره‌برداری خواهیم کرد.

تاریخچه‌ی مستقیم و مرتبط:

تاریخچه‌ی مستقیم و مرتبط با رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا

به طولانی‌ترین و مهم‌ترین دوران این روابط، از تشکیل جمهوری اسلامی ایران تا به امروز می‌پردازد. در این تاریخچه، رویدادها، تحولات، و روابط دیپلماتیک و امنیتی ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا به تفصیل بررسی می‌شوند. شروع تاریخچه به سال ۱۹۷۹ با انقلاب اسلامی در ایران می‌رسد، که منجر به تغییرات بزرگی در سیاست خارجی و رویکرد ایران در منطقه شد. سپس، بررسی روابط ایران با کشورهایی مانند عربستان سعودی، عراق، سوریه، لبنان و فلسطین از اهمیت بالایی برخوردار است. همچنین، تأثیر جریان‌های سیاسی و امنیتی مانند جنگ ایران و عراق، جنگ داخلی در سوریه و نهضت‌های مردمی در منطقه نیز در این تاریخچه مورد بررسی قرار می‌گیرند. تحولات مهمی همچون برجام، تحریم‌های بین‌المللی علیه ایران، تغییرات سیاسی در منطقه و روابط ایران با قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نیز در این تاریخچه مد نظر قرار می‌گیرند. این بخش به طور کامل تاریخچه‌ی روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا را بررسی می‌کند و بر آثار و تأثیرات آن در رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران تمرکز می‌کند.

پیشینه تحقیق:

در طی سال‌های اخیر، مطالعات و تحقیقات متعددی در حوزه رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا انجام شده است. این مطالعات بر روی سیاست خارجی و امنیت جمهوری اسلامی ایران در منطقه تمرکز داشته و به بررسی نقش و تأثیر آن در روابط منطقه‌ای پرداخته‌اند. در زمینه رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا، تعداد زیادی کتاب و مقاله منتشر شده است که به بررسی این موضوع می‌پردازند. برخی از کتب و مقالات معتبر در این حوزه عبارتند از:

۱. سیاست خارجی ایران در خاورمیانه: از انقلاب تا اصلاحات " نوشته فریده فرحی
 ۲. ایران و جهان عرب " نوشته محسن میلانی
 ۳. سیاست امنیتی ایران در دوران پس از انقلاب " نوشته شهرام چوبین و چارلز تریپ
 ۴. سیاست منطقه‌ای جمهوری اسلامی ایران " نوشته انوشیروان احتشامی و محجوب زویری
 ۵. ایران در خاورمیانه: معاملات فراسرزمینی و تاریخ اجتماعی " نوشته استفانی کرونین و ساشا گلدشتین-صباح
 ۶. ایران و سامانه بین‌المللی " نوشته انوشیروان احتشامی و ریموند هینباش
- همانطور که گفته شد در این مقاله، از روش تحقیق کتابخانه‌ای استفاده می‌شود، که شامل مطالعه منابع

کتابخانه‌ای، مقالات علمی، گزارش‌های تحقیقاتی و مستندات رسمی است. همچنین، منابع اینترنتی، مقالات و اخبار رسانه‌های معتبر نیز به منظور جمع‌آوری اطلاعات مورد استفاده قرار می‌گیرند.

ابزارهای پژوهش:

در این مقاله به منظور جمع‌آوری و تحلیل اطلاعات مورد نیاز، از روش‌های متنوعی استفاده می‌کند. در ادامه، به برخی از ابزارهای پژوهش، مراحل اجرایی و نحوه تجزیه و تحلیل داده‌ها که در این مقاله مورد استفاده قرار می‌گیرند، اشاره خواهیم کرد:

۱. جمع‌آوری اطلاعات: برای جمع‌آوری اطلاعات مربوط به رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا، از منابع متنوعی استفاده می‌شود. این منابع شامل مقالات علمی، کتب، گزارش‌های تحقیقاتی، رسانه‌ها، سخنرانی‌ها و دستاوردهای پژوهشی در این حوزه است.
۲. تحلیل محتوا: با توجه به اطلاعات جمع‌آوری شده، تحلیل محتوا به منظور استخراج نکات و مفاهیم کلیدی از مطالب مورد بررسی انجام می‌شود. این تحلیل می‌تواند شامل تحلیل مضمونی، تحلیل محتوایی و تحلیل نظریه محور باشد.
۳. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها: با استفاده از روش‌های تحلیلی مانند تحلیل مضمون، تحلیل نظریه محور و تحلیل تفسیری، داده‌های جمع‌آوری شده مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. این روش‌ها برای استخراج الگوها، روابط و مفاهیم از داده‌ها استفاده می‌شوند.

گفتار اول: تبیین مفاهیم اساسی و تعاریف مرتبط با رویکرد سیاسی و امنیتی

۱. رویکرد سیاسی: رویکرد سیاسی به مجموعه اصول، اولویت‌ها، استراتژی‌ها و سیاست‌هایی اشاره دارد که توسط یک کشور یا نظام سیاسی در راستای دستیابی به هدف‌های سیاسی خاص تعیین می‌شود. رویکرد سیاسی می‌تواند شامل عناصری مانند سیاست خارجی، نظام داخلی، ارتباطات بین‌المللی و تعاملات با کشورهای دیگر باشد.

۲. رویکرد امنیتی: رویکرد امنیتی به مجموعه اقدامات، سیاست‌ها و استراتژی‌هایی اشاره دارد که برای حفظ و تقویت امنیت یک کشور یا منطقه اتخاذ می‌شود. این رویکرد شامل عناصری مانند نظام دفاعی، سیاست‌های امنیتی، همکاری نظامی و امنیتی با کشورهای دیگر و مدیریت تهدیدات امنیتی

است.

۳. رویکرد سیاسی و امنیتی: رویکرد سیاسی و امنیتی به ترکیب رویکردهای سیاسی و امنیتی در قالب یک سیاست جامع اشاره دارد. این رویکرد مرتبط با تنظیم روابط سیاسی و امنیتی با کشورهای دیگر، تعیین اولویت‌ها و استراتژی‌های امنیتی، تعامل با سازمان‌ها و ائتلاف‌های منطقه‌ای و تحقق اهداف سیاسی و امنیتی می‌باشد.

گفتار دوم: تبیین مفاهیم منطقه غرب آسیا و جمهوری اسلامی ایران

۱. منطقه غرب آسیا: منطقه غرب آسیا، که همچنین به نام خاورمیانه نیز شناخته می‌شود، شامل کشورهای نظیر ایران، عراق، سوریه، لبنان، اسرائیل، اردن، فلسطین، عربستان سعودی، بحرین، قطر، کویت، امارات متحده عربی و عمان است. این منطقه به دلیل موقعیت جغرافیایی، تاریخچه تمدنی برجسته، عوامل سیاسی و اقتصادی و تنش‌های منطقه‌ای، اهمیت بالایی را در سیاست و امنیت منطقه و جهان دارد.

۲. جمهوری اسلامی ایران: جمهوری اسلامی ایران یک کشور در منطقه غرب آسیا است. در جمهوری اسلامی ایران، قدرت سیاسی و مسئولیت‌های دولتی به دست شورای نگهبان، رئیس‌جمهور، مجلس شورای اسلامی و رهبری سیاسی تقسیم شده است. ایران با جمعیت بزرگ، تاریخ و فرهنگ غنی، نقش مهمی در منطقه و جهان اسلام ایفا می‌کند و در تعیین سیاست‌ها و تعاملات سیاسی و امنیتی منطقه غرب آسیا تأثیرگذار است.

گفتار سوم: بررسی تاریخچه روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا

پس از تشکیل جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۹۷۹، روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا تحت تأثیر تحولات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی قرار گرفت. در ادامه، به برخی از مهم‌ترین رویدادها و تغییرات در روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا اشاره می‌کنم:

۱. روابط با عربستان سعودی: روابط ایران و عربستان سعودی بعد از انقلاب اسلامی به دلیل تفاوت‌های سیاسی و مذهبی تنش‌هایی را تجربه کردند. رویدادهایی همچون حادثه منا در سال ۱۹۸۷ و تلاش‌های دو طرف برای تأثیرگذاری بر مناطق مختلف در جهان اسلام تأثیرگذار بودند.

۲. پشتیبانی از حزب‌ها و گروه‌های فلسطینی: ایران در دهه ۱۹۸۰ و پس از آن، تعاملات فعال با

گروه‌ها و حزب‌های فلسطینی مانند حماس و جبهه‌ی انقلاب اسلامی فلسطین داشت. این ارتباطات منجر به همکاری‌هایی در زمینه حمایت از مبارزات فلسطینیان و نیروهای مقاومت شد.

۳. تأثیر در جریان‌ات عراق و سوریه: در دوران جنگ عراق و ایران (۱۹۸۰-۱۹۸۸)، ایران با حمایت از عناصر مختلف در عراق، به جریان‌ات سیاسی و نظامی در این کشور تأثیرگذار بود. در سوریه نیز، ایران و سوریه به عنوان دو نیروی پشتیبان از جنبش مقاومت در منطقه به همکاری پرداختند.

۴. نقش در بحران لبنان: ایران در دهه ۱۹۸۰ و پس از آن، رابطه نزدیکی با گروه‌ها و جنبش‌های لبنانی مانند حزب‌الله برقرار کرد. این رابطه نه تنها تأثیری در جریان‌ات لبنان داشت، بلکه تعاملات ایران و اسرائیل نیز از طریق لبنان تشدید شد.

۵. تحولات پس از جنگ عراق: بعد از پایان جنگ عراق و سقوط صدام حسین، ایران و عراق روابط خود را بهبود بخشیدند و تعاملات اقتصادی و سیاسی بین دو کشور افزایش یافت. همچنین، تأثیر ایران در فرایندهای سیاسی و امنیتی در عراق افزایش یافت. می‌توان گفت که روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا پس از تشکیل جمهوری اسلامی تحت تأثیر تغییرات منطقه‌ای و جهانی بوده و با توجه به تنش‌ها و همکاری‌های مختلف، دینامیک‌های چندگانه‌ای را تجربه کرده است. این روابط همچنان در حال تغییر و تحول هستند و به وابستگی به شرایط سیاسی و امنیتی روزمره منطقه تأثیر می‌گذارند.

گفتار چهارم: تحولات کلیدی در منطقه

در طول تاریخ روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا، بسیاری از رویدادها و تحولات کلیدی رخ داده است. در ادامه، به برخی از مهم‌ترین رویدادها و تحولات در این روابط اشاره می‌کنم:

۱. جنگ ایران و عراق (۱۹۸۰-۱۹۸۸): جنگ بین ایران و عراق، عوامل متعددی از جمله تنش‌های مذهبی، مرزی و تقسیمات قومی را به خود دید. این جنگ تأثیر بسیاری بر روابط ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا، به ویژه عراق، داشت و موجب تغییرات ژئوپلیتیکی در منطقه شد.

۲. انقلاب لبنان (۱۹۸۲): انقلاب لبنان و تشکیل جمهوری اسلامی در این کشور، روابط ایران با لبنان را تحت تأثیر قرار داد. حزب‌الله که از آن زمان تاکنون نقش بسیار مهمی در لبنان داشته است، از حمایت ایران بهره‌برد و روابط نزدیکی بین این دو کشور برقرار شد.

۳. تأثیر در جریان‌های عراق و سوریه: پس از سقوط حکومت صدام حسین در عراق و آغاز جنگ عراق و ایالات متحده، ایران تأثیرگذاری قوی‌تری در جریان‌های سیاسی و امنیتی عراقی داشت. در سوریه نیز، ایران به عنوان یکی از اصلی‌ترین حامیان حکومت بشار اسد به فعالیت‌ها در جریان‌های سوریه پرداخت.

۴. تغییرات در خلیج فارس: تغییرات سیاسی و امنیتی در خلیج فارس، به ویژه در کشورهای عربی همسایه ایران مانند بحرین، عمان و قطر، روابط ایران با این کشورها را تحت تأثیر قرار داده است. تنش‌های سیاسی و اقتصادی بین ایران و این کشورها در طول سال‌های اخیر رخ داده است.

۵. تلاش برای تعامل با عربستان سعودی: روابط ایران و عربستان سعودی بر اساس تفاوت‌های سیاسی و مذهبی همواره تنش‌هایی را تجربه کرده است. با این حال، در برخی دوره‌ها تلاش‌هایی برای بهبود روابط و تعامل با عربستان سعودی نیز صورت گرفته است.

گفتار پنجم: بررسی سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا شامل روابط دوجانبه و چندجانبه با کشورهای مختلف است. در طول سال‌ها، ایران با کشورهای منطقه غرب آسیا روابطی متنوع و متفاوت داشته است. در ادامه به برخی از روابط ایران با کشورهای منطقه اشاره می‌کنم:

۱. عربستان سعودی: روابط ایران و عربستان سعودی همواره پر از تنش بوده است. دو کشور به دلیل تفاوت‌های سیاسی، مذهبی و منافع منطقه‌ای، در بسیاری از مسائل راه‌ها را به هم رفته‌اند. اختلافات در بحرین، سوریه، یمن و مسائل دیگر بین دو کشور بر سیاست خارجی آنها تأثیرگذار بوده است.

۲. عراق: ایران و عراق در بعضی موارد همکاری‌های مثبتی داشته‌اند، از جمله همکاری در مبارزه با داعش و توسعه روابط اقتصادی. همچنین، در دهه ۱۹۸۰ و در طول جنگ ایران و عراق، روابط دوجانبه دچار تنش‌ها و تعارضات بوده است.

۳. سوریه: ایران و سوریه روابط نزدیکی دارند و در قالب یک محور مقاومت علیه اسرائیل و نفوذ سعودی در منطقه همکاری می‌کنند. ایران در جنگ داخلی سوریه حمایت قابل توجهی از حکومت سوریه کرده و نیروهای نظامی و نظامی-مذهبی خود را به این کشور ارسال کرده است.

۴. لبنان: ایران روابط نزدیکی با حزب‌الله در لبنان دارد و حمایت مالی و نظامی از این گروه را انجام می‌دهد. همچنین، در مذاکرات و تفاهات سیاسی در لبنان نقش مهمی دارد.

۵. قطر: در سال‌های اخیر روابط ایران و قطر به دلیل برخی اختلافات سیاسی و اقتصادی به چالش کشیده شده است. تحریم‌های اقتصادی و تنش‌های سیاسی بین دو کشور تأثیری بر روابط آنها داشته است.

۶. عمان: ایران و عمان روابط دیپلماتیک رسمی دارند و همکاری‌های اقتصادی و امنیتی نیز بین دو کشور وجود دارد. عمان همچنین نقش مهمی در تسهیل مذاکرات بین ایران و دیگر کشورها، به خصوص در مسائل منطقه‌ای و بحران‌ها داشته است.

۷. کویت: ایران و کویت روابط دیپلماتیک رسمی دارند، اما در گذشته برخی اختلافات سرزنش‌پذیر بین دو کشور وجود داشته است. همچنین، کویت نقش مهمی در میانجی‌گری بین ایران و دیگر کشورها در برخی بحران‌های منطقه‌ای داشته است.

۸. بحرین: روابط ایران و بحرین به دلیل اختلافات سیاسی و مذهبی پیچیده است. بحرین تاکنون اتهاماتی به ایران درباره دخالت در شؤون داخلی خود برده و تنش‌ها و اختلافات مداوم بین دو کشور وجود داشته است.

۹. قزاقستان: ایران و قزاقستان روابط صمیمی و دوستانه‌ای دارند و در حوزه همکاری‌های اقتصادی و انرژی موفقیت‌های قابل توجهی را به دست آورده‌اند. همچنین، قزاقستان تمایل دارد در میانجی‌گری‌ها و تسهیل مذاکرات منطقه‌ای نقشی ایفا کند.

۱۰. امارات متحده عربی: روابط ایران و امارات متحده عربی به دلیل مسائل مختلف از جمله تنش‌های ترابری و تراشه‌های جزیره ابوموسی پیچیده است. هرچند در برخی زمینه‌ها همکاری‌های مثبتی نیز بین دو کشور صورت می‌گیرد.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

گفتار ششم: بررسی سیاست‌های خاص و رویدادهای مهم

سیاست‌های خارجی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا به عوامل گوناگونی بستگی دارد و تحت تأثیر رویدادها و تحولات مهم قرار می‌گیرد. در ادامه، به برخی از سیاست‌های خاص و رویدادهای مهمی که در این زمینه اتفاق افتاده‌اند، اشاره خواهیم کرد:

۱. سیاست پشتیبانی از جبهه‌های مقاومت: جمهوری اسلامی ایران سیاستی پشتیبانی از گروه‌ها و جنبش‌های مقاومتی مانند حزب‌الله لبنان و حماس فلسطین را اتخاذ کرده است. این سیاست در جهت حفظ منافع و ارزش‌های ایران و همچنین حمایت از فلسطینیان و لبنانیان مظلوم است.

۲. نقش در جنگ داعش: هنگامی که تهدید داعش به امنیت منطقه و حقوق بشر بیشتر شد، ایران به عنوان یکی از پشتیبانان اصلی مبارزه با داعش در عراق و سوریه، نقش مهمی را ایفا کرد. ارسال مشاوران نظامی، حمایت مالی و ارسال نیروهای مقاومتی به مناطق در خطر از جمله سیاست‌هایی بود که ایران در این زمینه اتخاذ کرد.

۳. تأثیرگذاری در امور داخلی کشورها: ایران اغلب متهم به تداخل در امور داخلی کشورهای منطقه غرب آسیا شده است. این شامل حمایت از گروه‌های شیعه در عراق و لبنان، و همچنین تأثیرگذاری در روند سیاسی و اجتماعی برخی کشورها مانند بحرین است.

۴. تحولات اخیر در منطقه: تحولات اخیر در منطقه غرب آسیا، از جمله جنگ داعش، تحریم‌های اقتصادی علیه ایران و تغییرات سیاسی در کشورهای منطقه، نقش مهمی در سیاست خارجی ایران داشته‌اند. ایران برای مقابله با تحریم‌ها و حفظ منافع خود، سیاست‌هایی مانند گسترش همکاری‌های اقتصادی با کشورهای منطقه را پیش برده است.

گفتار هفتم: تأثیر روابط با سایر کشورها و جریانات سیاسی و امنیتی در منطقه

روابط با سایر کشورها و جریانات سیاسی و امنیتی در منطقه غرب آسیا تأثیر زیادی بر رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران داشته است. در ادامه، تأثیرات مهمی را بررسی خواهیم کرد:

۱. تأثیر روابط با دشمنان: روابط با دشمنان، به ویژه ایالات متحده و اسرائیل، بر رویکرد سیاسی و امنیتی ایران در منطقه بسیار بزرگ است. تحریم‌ها، تنش‌ها و تهدیدات نظامی از سوی این کشورها باعث تقویت نظام امنیتی و تأکید بر خودکفایی در سطح ملی و منطقه‌ای شده است.

۲. تأثیر جریانات سیاسی و امنیتی: جریانات سیاسی و امنیتی در منطقه، مانند انقلاب‌ها، قیام‌ها و ناپایداری‌های سیاسی، تأثیر قابل توجهی بر رویکرد ایران در منطقه داشته است. ایران در برخی از موارد به عنوان حامی این جریانات شناخته می‌شود و سعی در توسعه آنها و تحکیم منافع خود دارد.

۳. تأثیر روابط با همسایگان: روابط با کشورهای همسایه، از جمله عراق، ترکیه، عربستان سعودی و روسیه، نقش مهمی در تعیین رویکرد ایران در منطقه داشته است. روابط صمیمانه و همکاری با همسایگان، به ویژه در زمینه‌های اقتصادی، امنیتی و سیاسی، از اهمیت بالایی برخوردار است.

۴. تأثیر تشکیلات منطقه‌ای: عضویت در تشکیلات منطقه‌ای مانند اتحادیه کشورهای خلیج فارس، سازمان کشورهای صادرکننده نفت (اوپک) و منظمه کشورهای صادرکننده گاز (اوپک پلاس) نقشی مهم در شکل‌دهی به رویکرد ایران در منطقه داشته است. این عضویت‌ها در تعیین سیاست‌های

اقتصادی، انرژی و امنیتی ایران تأثیرگذار بوده‌اند.

۵. تأثیر قدرت‌های بزرگ جهان: سیاست خارجی ایران در منطقه تحت تأثیر قدرت‌های بزرگ جهان مانند روسیه، چین و ایالات متحده قرار دارد. روابط با این قدرت‌ها و پوزش یا همکاری با آنها می‌تواند تأثیر قابل توجهی بر رویکرد ایران در منطقه داشته باشد.

۶. تأثیر جنگ‌ها و نزاعات منطقه‌ای: جنگ‌ها و نزاعات منطقه‌ای در منطقه غرب آسیا تأثیر زیادی بر سیاست خارجی ایران داشته‌اند. این تحولات می‌توانند عواملی مهم در تعیین سیاست‌های ایران در جهت حفظ امنیت خود و حمایت از نیروهای متحد در منطقه باشند.

۷. تأثیر عوامل فرهنگی و دینی: جمهوری اسلامی ایران، با تأکید بر عناصر فرهنگی و دینی در سیاست خارجی، توانسته است با برخی کشورها و گروه‌های مذهبی در منطقه روابط نزدیکی برقرار کند. این روابط می‌توانند تأثیر مهمی در تعیین سیاست خارجی ایران و پیشبرد منافع آن در منطقه داشته باشند.

نتیجه‌گیری:

بررسی رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا نشان می‌دهد که سیاست خارجی ایران در این منطقه تحت تأثیر عوامل سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و امنیتی قرار می‌گیرد. روابط ایران با کشورهای منطقه نیز در طول زمان تغییراتی را تجربه کرده است؛ بهبود روابط در برخی موارد و وجود تنش‌ها و ناهماهنگی‌ها در برخی موارد نشان از پیچیدگی این روابط دارد.

جمهوری اسلامی ایران در تحقیق منافع و حفظ امنیت خود در منطقه، با توجه به عوامل سیاسی و امنیتی، استراتژی‌هایی را پیش می‌گیرد. موازنه قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی نقش مهمی در رویکرد ایران در مواجهه با مسائل منطقه‌ای ایفا می‌کند. تحقیق و تجزیه و تحلیل دقیق این رویکرد سیاسی و امنیتی می‌تواند به درک بهتر از روابط ایران با منطقه غرب آسیا و تأثیر آن در امنیت منطقه کمک کند. علاوه بر این، روابط ایران با سایر کشورها و جریان‌های سیاسی و امنیتی در منطقه نیز بر روی رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار است. تعاملات با کشورهای منطقه، از جمله تشکیل تحالف‌ها و همکاری‌های نظامی، تجاری و امنیتی، ارتباطات سیاسی و فرهنگی، همگام سازی سیاست‌های خارجی و تأثیرگذاری جریانات سیاسی منطقه بر سیاست خارجی ایران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. رویکرد سیاسی و امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه غرب آسیا نه تنها بر روابط دوجانبه با کشورهای منطقه بلکه بر تعاملات چندجانبه نیز تأثیر می‌گذارد. مشارکت در

سازمان‌ها و اتحادیه‌های منطقه‌ای، مشارکت در فرایندهای صلح و استقرار امنیت منطقه‌ای، و تعامل با سایر قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، به عنوان عناصر مهمی در رویکرد سیاسی و امنیتی ایران در منطقه غرب آسیا مطرح هستند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع:

- هاشمیان، سیدحسین و دیگران. "معرفی جامعه‌شناسی خاورمیانه". انتشارات سمت، ۱۳۹۸.
- صادقی، ابراهیم. "سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه". مجله مطالعات راهبردی سیاست خارجی، شماره ۱۱، ۱۳۹۶.
- اسدی، عبدالرضا. (۱۳۹۵). سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران و منطقه غرب آسیا. مطالعات روابط بین‌الملل، ۸۳-۱.
- بختیاری، محمدجواد؛ حسینی ابو؛ عظیمی، مهدی. (۱۳۹۹). روابط ایران و عربستان سعودی پس از انقلاب اسلامی: تحلیلی بر چالش‌ها و فرصت‌ها. مطالعات روابط بین‌الملل، ۱۳-۴۹.
- طهماسبی، حمید؛ علیزاده، علیرضا. (۱۳۹۷). تأثیر انقلاب اسلامی بر سیاست خارجی ایران در خاورمیانه. مجله پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، ۱۱-۲.
- عابدینی، محمدرضا؛ اصلانی، امیرحسین؛ خادمیان، محمد. (۱۳۹۷). روابط ایران و عراق پس از سقوط صدام حسین. فصلنامه روابط خارجی، ۱۰.
- متقی، محمدجواد؛ قاضی مطلق، فرشید. (۱۳۹۸). روابط ایران و لبنان: تأثیر حزب‌الله و محور مقاومت. مجله پژوهش‌های سیاسی و بین‌المللی، ۱۲.
- قدیری، محمدرضا و رضایی، محمد (۱۳۹۸). «تحلیل توسعه روابط ایران و عراق پس از سال ۲۰۰۳»، فصلنامه سیاست خارجی، ۳۴(۲)، ۳۸۳-۴۰۸.
- ساعی، سیامک و فرشیدپور، سیدحسین (۱۳۹۶). «روابط ایران و سوریه در دوران جنگ داعش: تجربه یک همبستگی استراتژیک»، فصلنامه روابط خارجی، ۸.
- صالحی، ابوالحسن و شجریان، علیرضا (۱۳۹۳). «سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در عراق بعد از ۲۰۰۳: مطالعه تطبیقی با سایر قدرت‌های منطقه‌ای»، فصلنامه سیاست خارجی
- خمسه، محمدجعفر. (۱۳۹۸). سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران: رویکرد، چالش‌ها و فرصت‌ها. نشریه سیاست خارجی، ۳۳.
- سازمان پژوهش و نشر کتابهای علمی دانشگاهی. (۱۳۹۴). راهبردهای سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران در خاورمیانه. تهران: سازمان پژوهش و نشر کتابهای علمی دانشگاهی.
- نیکونام، رسول؛ موسوی‌نژاد، علی. (۱۳۹۶). رویکرد سیاسی امنیتی جمهوری اسلامی ایران در منطقه خاورمیانه. پژوهش‌های سیاست خارجی، ۹(۳۲)، ۲۰۵-۲۲۷.

Buzan, Barry, and Ole Wæver. "Regions and Powers: The Structure of

International Security.” Cambridge University Press, 1997

Baldwin, David A. "Power and International Relations: A Conceptual Approach." Princeton University Press, 2016

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی